

100 SORUDA KUDÜS

Zekeriya KURŞUN
Ali İhsan AYDIN

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	13
-------------	----

I. BÖLÜM TARİH İÇİNDE KUDÜS

Coğrafya, Tarih ve Jeopolitik

1. Kudüs coğrafyası ve önemi nedir?.....	19
2. Kudüs'ün kaç ismi var ve anlamları nedir?	22
3. Kudüs'te ilk yerleşim ne zaman başladı?.....	23
4. Kudüs'ü eski çağlarda hangi devletler idare etti?.....	24

Mukaddes Şehir Kudüs

5. Kudüs'ün dinî kitaplarda yeri ve önemi nedir?	27
6. Kudüs peygamberler şehri midir, burada kaç peygamber yaşamıştır?.....	29
7. Kudüs'ün Yahudiler için önemi nedir?	31
8. Yahudiler Kudüs'ten neden kovuldu?.....	32
9. Kudüs'ün Hristiyanlar için önemi nedir?	33
10. Kudüs'ün Müslümanlar için önemi nedir?	34
11. Mescid-i Aksâ neresidir, burada neler oldu?.....	36
12. Müslümanların Kudüs'ü fetihlerinde mevcut mabetlere bakışları nasıldı?.....	38

İslam Şehri Kudüs

13. Kudüs nasıl fethedildi, Hz. Ömer neden Kudüs'e geldi?.....	43
14. Emevîler Kudüs'te mi kuruldu?	45

15. Mescid-i Aksâ Müslümanlar için hac mekânı mıdır? 46
16. Emevîler ve Abbasiler dönemlerinde Kudüs'ün konumu neydi? . 47
17. Fâtımîler Dönemi'nde Kudüs'te neler yaşandı? 48
18. Türkler Kudüs'ü ne zaman ve kimden devraldı? 49

Haçlılar ve Selahaddin Eyyübî Zamanında Kudüs

19. Haçlıların Kudüs üzerine sefer yapma nedenleri neydi? 51
20. Haçlılar Kudüs'e girerken ne tür vahşetler uyguladı? 53
21. Nureddin Mahmud Zengi, Kudüs için ne yaptı? 55
22. Kudüs'ün fethine giden yolda Selahaddin Eyyübî neler yaptı? ... 56
23. Kudüs'e giren Selahaddin Eyyübî Haçlılara nasıl davrandı? 58
24. Selahaddin Eyyübî, Kudüs'ü bir İslam şehrine yeniden nasıl dönüştürdü? 59
25. Eyyübîlerden Osmanlılara kadar Kudüs'te neler oldu? 60
- Birinci Bölümün Kaynakları 62

II. BÖLÜM OSMANLI DÖNEMİ KUDÜS

Osmanlı Hâkimiyetinde Kudüs

26. Yavuz Sultan Selim Kudüs'ü nasıl teslim aldı? 71
27. Osmanlılar Kudüs'ü aldıktan sonra şehirde neler yaptı? 73
28. Osmanlılar Klasik Dönem'de Kudüs'ü nasıl idare etti? 74
29. Filistin ve Mısır'da Memlûklü Devleti'ni yeniden kurmak isteyen Canbirdi Gazâlî'ye ne oldu? 75
30. Hristiyanların ve Yahudilerin Kudüs'e yerleşmesi yasaklandı mı? 77
31. Osmanlılar zamanında Kudüs dinî mi yoksa idari bir merkez miydi? 78

Şehrin Yapısı ve Düzeni

32. Şehrin dizaynı neye göre şekillenmişti? 81
33. Kudüs'ün kapıları nereye açılır? 82
34. Kudüs'te hangi milletler yaşıyordu? 84

Hac Mekânı ve Güzergâhı Olarak Kudüs

35. Kudüs'e surre gönderiliyor muydu? 87
36. Kudüs yöneticilerinin hac kervanları için görevleri nelerdi? 88
37. Cerde emirleri kimlerden seçilirdi? 89
38. Kudüs'e gelen ziyaretçiler için hangi hazırlıklar yapılıyordu? 90
39. Kudüs'ü ziyaret eden meşhurlar kimlerdi? 91

Vakıf Şehir Kudüs

40. Kudüs neden bir vakıf şehirdir? 95
41. Hükümdarlar Kudüs'te neden vakıflar kurdular? 97
42. Osmanlı sultanları Kudüs'e ilgisini nasıl gösterdi? 98
43. Osmanlı kadın sultanları Kudüs için neler yaptılar? 101
44. Kudüs'te gayrimüslim vakıfları var mıydı? 102

Kudüs ve Toplum Dinamikleri

45. Farklı inançlardaki insanlar Kudüs'te nasıl bir arada yaşıyorlardı? 105
46. Kudüs'te Osmanlı zamanında farklı mezhepler nasıl temsil ediliyordu? 107
47. Kudüs'te tarikatların etkisi ne idi? 108
48. Kudüs'te eğitim faaliyetleri hangi bölgede yoğunlaşıyordu? 109
49. Kudüs'te ekonomik hayat nasıldı? 110

XIX. Yüzyıl Siyaset Arenasında Kudüs

50. Mehmet Ali Paşa isyanı Kudüs'ü nasıl etkiledi? 113
51. Tanzimat Kudüs'te uygulandı mı? 115
52. Kudüs merkezli bir Filistin vilayeti neden sakıncalı görüldü? 117
53. Kudüs sancağı neden doğrudan İstanbul'a bağlandı? 119
54. II. Abdülhamid Kudüs'teki devlet arazilerini şahsi parasıyla satın aldı mı? 120
55. II. Abdülhamid Dönemi ve sonrasında Kudüs ve çevresi nasıl modernleştirildi? 122

Hristiyanların Kudüs'teki Kutsal Yerleri ve Anlaşmazlıklar

56. Hristiyanların Kamame Kilisesi anlaşmazlığının ardındaki sebep neydi? 126
57. Kamame Kilisesi üzerinde Hristiyan cemaatlerin iddiaları neydi? 127
58. Osmanlı Devleti Kamame Kilisesi meselesini nasıl çözdü? 129
59. Statüko merdiveni neyin sembolüdür? 131
60. Hristiyanlar arasında anlaşmazlığa neden olan diğer mekânlar nelerdir? 133
61. Kutsal mekânlar meselesi ve Kırım Savaşı arasındaki ilişki nedir? 134
62. Kudüs'te yeni mabetlerin inşasına izin verildi mi? 135

Kudüs ve Yahudi Göçü

63. Kudüs ve çevresinde kadim Yahudi grupları ne zamandan beri yaşamaktaydı? 139
64. Yahudilerin kitleler hâlinde göç serüveninin başlamasına Osmanlı Devleti'nin tavrı nasıl oldu? 141

65. Yahudiler Kudüs ve Filistin'e yerleşmek için siyonist kongrelerde hangi kararları aldı? 144
66. Osmanlı Kudüs'e Yahudi göçünü engellemek için neler yaptı?... 145
67. Kudüs'e yerleşmek isteyen Yahudiler kimlerle anlaştı ve hangi yolları izledi? 147
68. Osmanlı idarecileri Yahudi göçü konusunda aciz mi kaldı yoksa onlarla anlaştı mı? 148
69. Yerli Araplar Yahudilere toprak sattı mı? 150
70. Yahudi göçü Kudüs demografisini nasıl etkiledi? 151

I. Dünya Savaşı ve Kudüs

71. I. Dünya Savaşı yıllarında Yahudi lobileri Filistin ve Kudüs için neler yaptı?..... 155
72. İngilizler I. Dünya Savaşı öncesinde Kudüs ve Filistin'i ele geçirmek için neler yaptı?..... 156
74. Osmanlı'nın Kudüs'ü savunma planı var mıydı? 162
75. Osmanlı Kudüs'ten çekilirken geride ne bıraktı? 165
- İkinci Bölümün Kaynakları 169

III. BÖLÜM OSMANLI SONRASI KUDÜS.....177

İngiliz Yönetiminde Kudüs

76. İngiliz idaresi Kudüs'ün kaderini nasıl değiştirdi? 179
77. San Remo Konferansı sonrasında Kudüs'ün idaresi nasıl değişti? 181
78. İngilizlerin Osmanlı mirasına karşı tutumları nasıldı? 182
79. Kudüs'te, İngiliz Manda Yönetimi'nde siyonist hareket nasıl örgütlendi? 184

80. Muhammed Emin el-Hüseynî kimdir ve Kudüs için önemi nedir? 186
81. Filistin ve Kudüs'teki Yahudi faaliyetlerine karşı Müslümanların tepkisi ne oldu? 187
82. Kudüs İslam Kongresi ne zaman toplandı, bu kongrede hangi kararlar alındı? 191
83. 1936 Arap ayaklanmaları neden çıktı? 193
84. Kudüs'ün paylaşılmasını öngören Peel Komisyonu niçin başarısız oldu? 195

İşgal Altında Kudüs

85. BM'nin taksim planı neydi ve 1948 Arap-İsrail Savaşı'nı hangi olay tetikledi? 199
86. 1948 Savaşı sonrasında Kudüs kimler arasında bölündü? 202
87. Nekbe (Büyük Felaket) nedir, bu esnada hangi katliamlar yapıldı? 204
88. Köyleri ve evleri yok edilen Filistinli mülteciler nerelere dağıldılar? 206
89. 1967 Savaşı niçin çıktı ve Kudüs'e nasıl yansıdı? 208
90. 1967 Savaşı sonrasında Kudüs nasıl bir çıkmaza sürüklendi? 210
91. Kudüs'te Müslüman vakıf eserlere İsrail nasıl davrandı? 211
92. Mescid-i Aksâ yangını ve sonuçları nelerdir? 213

Dünya Barışı ve Kudüs

93. BM Güvenlik Konseyi kararları Kudüs'ü nasıl tanımlamaktadır?217
94. 1973 Savaşları akabinde Kudüs'te neler değişti, Kudüs katliamı ne zaman oldu? 219
95. Doğu ve Batı Kudüs ne anlama gelmektedir? 221

96. Kudüs, İsrail'in başkenti midir?	222
97. Madrid, Oslo ve Camp David Görüşmeleri Kudüs'ü nasıl etkiledi?	224
98. Kudüs'ün statüsünün değiştirilme girişimine karşı Hristiyan dünyasının tavrı ne oldu?	225
99. Kudüs ve çevresindeki Yahudi yerleşimleri ve doğurduğu sonuçlar nelerdir?	226
100. Türkiye'nin Kudüs politikası nasıl şekillendi?	228
Üçüncü Bölümün Kaynakları	231
EK BÖLÜM: KUDÜS'TE ZİYARET EDİLEN MEKÂNLAR.....	237

Üç semavi dinin kutsal mekânı, Müslümanların ilk kiblesi
Kudüs hakkında ne biliyoruz?

Uğruna mücadeleler verilen ve asırlarca farklı hâkimiyetler
altında kalan Kudüs tarih boyunca hep “Halilullah” şehri olarak
saygı görmüştür. Mukaddes belde Kudüs, İslam Tarihi
boyunca ama özellikle Osmanlı asırlarında bütün dinlerin bir
arada yaşayabildiği bir barış adası olmuştur.

Bugün Filistin meselesi sürekli dünya gündeminde ve yüz yıldır
çözümüne kavuşturulamıyor. Bu kavganın sebebi bütün dinler
nazarında mukaddes sayılan Kudüs’ün ve Mescid-i Aksâ’nın bu
topraklar üzerinde yer almasıdır.

Elinizdeki kitap, dünyanın göz bebeği olan Kudüs’ün tarihine ve
önemine ışık tutmak amacıyla kaleme alındı. Kudüs’ün tarih
sahnesine çıktığı zamanlardan günümüze kadar olan serüveni
ve semavi dinler için taşıdığı önemi, bütüncül bir bakış açısıyla,
100 soruda (başlıkta) anlatıldı. Tarihi süreklilik gözetilerek
seçilen sorular cevaplanırken olay örgülerinin arka planı ve
sonrasında ortaya çıkan durumlar akıcı bir dille aktarıldı.

Eserde yer verilen soruların cevapları titiz bir çalışmanın ürünü
olarak ortaya konuldu. Kitap, güvenilir kaynaklara ve arşiv
belgelerine ve onlara dayalı yapılan akademik çalışmalara
müracaat edilerek yazıldı.

Elinizdeki kitap, Kudüs okumaları yapacaklar için ilk başvuru
kitabı; Kudüs'e seyahat edecekler için de bir tarihi rehber
olarak hazırlandı.

